

การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ล้านนาของชาวไทยวน เมืองเมียวดี

พระนคร ปัญญาวิโร
พระธีทัต ธีรภัทโท
อินทร์สร วุฒิธรรมากรณ์
ชวนพิศ นภตาศัย

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งศึกษาการปรับเปลี่ยนและธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวนเมืองเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยวน เมืองเมียวดี มีบรรพบุรุษอพยพมาจากล้านนาแล้วตั้งถิ่นฐานอยู่ในท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย โดยเฉพาะชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยง ทำให้ชาวไทยวนได้รับผลกระทบจากการถูกมองเป็นอื่น จึงตอบโต้กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจดังกล่าวด้วยการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนา เพื่อยืนยันในคุณค่าความเป็นชาวไทยวนที่มีอารยธรรมและเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองที่ไม่ควรถูกเลือกปฏิบัติ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ชุมชน พุทธศาสนา และคติความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม ภาษาและวรรณกรรม อาหาร และการแต่งกาย โดยปรับเปลี่ยนและธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ด้วยการประกอบสร้างอัตลักษณ์ การปรับปรนและการผลิตซ้ำ ทำให้สามารถจำแนกและแสดงตัวตนที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น อีกทั้งยังทำให้ชาวไทยวนและกลุ่มชาติพันธุ์มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน

คำสำคัญ:

(๑) อัตลักษณ์ (๒) วัฒนธรรมล้านนา (๓) ไทยวนเมืองเมียวดี

Lanna Culture Identity Preservation of Tai Yuan in Myawaddy

Phra Nakorn Pragnrit

Phra Theethat Teerapattho

Insorn Woothithamagorn

Chuanpit Napatasai

Abstract

This article focuses on the study of Lanna cultural identity adaptation and preservation of Tai Yuan of Myawaddy in the Republic of the Union of Myanmar. The research is qualitative research.

The results showed that the ancestors of Tai Yuan in Myawaddy transmigrated from Lanna Kingdom and settled home amongst the various ethnic groups, especially the Myanmar and Karen. As a result, they were considered to be peregrine. The Tai Yuan responded to other ethnic groups who had more political and economic power by showing the Lanna cultural identity in order to maintain the value of being the civilized Tai Yuan and claim the citizenship which should not be discriminated. These included the history of community, Buddhism and beliefs, ritual and tradition, language and literature as well as food and clothing. The Lanna culture was adapted and preserved by creating identity, refinement and reproduction which classify and show the identity different from other ethnic groups. In addition, it developed a good relationship between the Tai Yuan and other ethnic groups.

Keywords:

(1) Identity (2) Lanna culture (3) Tai Yuan in Myawaddy

บทนำ

สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (ต่อไปจะใช้คำว่า พม่า) เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ลำดับที่ ๙ โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิก เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ๒๕๕๔ : น. ๓) นับเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์และมีพรมแดนติดกับประเทศไทย ยาวประมาณ ๒,๔๐๑ กิโลเมตร

เมืองเมียวดี (Myawaddy) เป็นเมืองชายแดนด้านตะวันออกของพม่า ตั้งอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง มีอาณาเขตติดกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ชายแดนด้านตะวันตกของไทย โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเขตกันแดนและมีสะพานมิตรภาพไทย-พม่า เชื่อมการคมนาคมระหว่าง ๒ ประเทศ นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นต้นมา รัฐบาลพม่าและไทยได้จัดตั้งให้เมืองเมียวดี-แม่สอด เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ห่างจากสะพานมิตรภาพไทย-พม่า ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนเมียวดี-แม่สอด มาทางฝั่งของเมืองเมียวดี มีชุมชนชาวไทยวนหรือชาวล้านนาอาศัยกระจายอยู่หลายหมู่บ้าน โดยมีบรรพบุรุษอพยพมาจากล้านนาหรือพื้นที่จังหวัดภาคเหนือของไทย

ชาวไทยวน เมืองเมียวดี เป็นประชากรของพม่าที่ดำรงชีวิตตามวิถีล้านนาในท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เช่น การสื่อสารด้วยภาษาพูดสำเนียงล้านนา การใช้ภาษาเขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา การขับขานแบบล้านนา การประกอบประเพณีพิธีกรรมแบบล้านนา เป็นต้น โดยในวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ของทุกปี ชาวไทยวนทุกหมู่บ้านจะร่วมกันจัดงานปอยพื้่นฟูประเพณีชาวไท ณ โรงเรียนบ้านห้วยसान เพื่อธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่

การที่ชาวไทยวนดำรงวิถีชีวิตแบบล้านนาใน

ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ วัฒนธรรมพม่า วัฒนธรรมกะเหรี่ยง วัฒนธรรมไทใหญ่ วัฒนธรรมปะโอหรือตองสู้ ตลอดจนถึงวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เกิดการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอิทธิพลมากกว่า ด้านหนึ่งชาวไทยวนพยายามธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ แต่อีกด้านหนึ่งได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกลมกลืนกับกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย

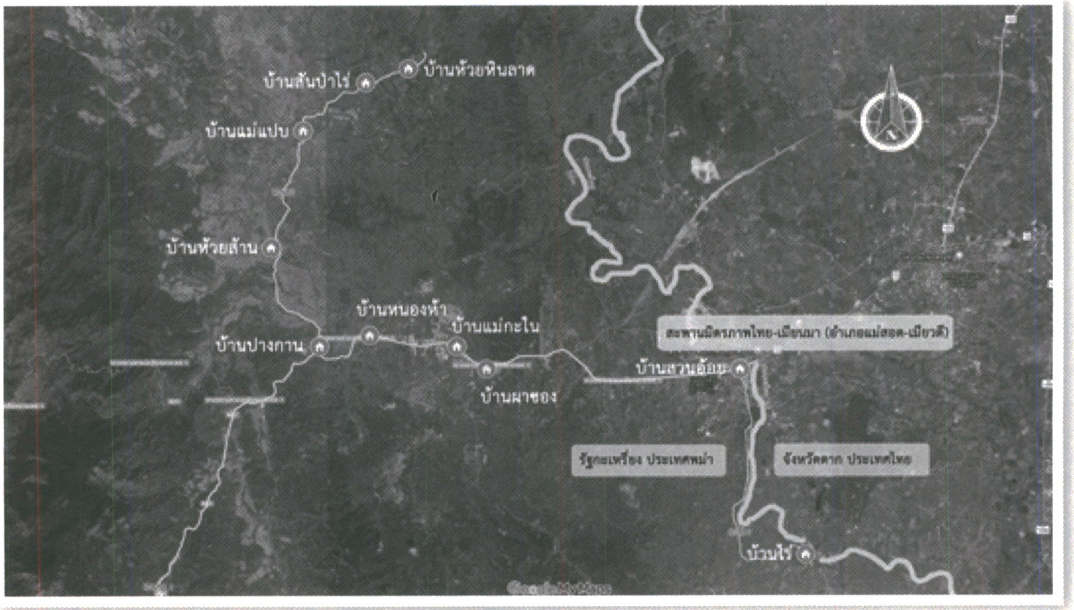
จากปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเป็นที่สนใจถึงการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวน เมืองเมียวดี ในท่ามกลางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนและการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวน เมืองเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยวิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่ถ่ายภาพ ปักหมุดหมายที่ตั้งชุมชนไทยวน เมืองเมียวดีด้วยโปรแกรม Google Map พร้อมกับจัดเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนแบบไม่เจาะจง (Convenience Sampling) จากนั้นได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มสตรี

ภาพที่ ๑ แสดงที่ตั้งชุมชนไทยวน เมืองเมียวดี
ที่มา: Google Map

แม่บ้าน และกลุ่มผู้นำชุมชน นำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์

ผลการวิจัย

๑. ประวัติชุมชนไทยวน เมืองเมียวดี

๑.๑) ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนไทยวน เมืองเมียวดี

ลักษณะภูมิศาสตร์ของเมืองเมียวดีมีพื้นที่ติดกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และข้อสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์จากการขุดค้นซากโบราณสถานในเมืองแม่สอดและเมืองเมียวดีบ่งชี้ว่าในอดีต บริเวณพื้นที่ทั้ง ๒ แห่งนี้ เป็นพื้นที่เดียวกัน และมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัย-เมืองตาก (เมืองระแหง) นักโบราณคดีตั้งข้อ

สันนิษฐานว่า เมืองจอดอาจตั้งอยู่บนแม่น้ำเมยทางฝั่งพม่า (เมืองเมียวดี) เพราะมีการค้นพบซากโบราณสถานี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ที่มีแบบแผนนิยมสร้างกันในสมัยสุโขทัย (ประเสริฐ ณ นคร, ๒๕๔๑ : น. ๔๕๖)

จากการสำรวจการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยวนในเมืองเมียวดี พบว่า ปัจจุบันชาวไทยวนตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในเมืองเมียวดี เมืองกอร์กะเรท และเมืองจาอินเซกจี รัฐกะเหรี่ยง จำนวน ๑๓ หมู่บ้าน ประชากรกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ได้แก่ บ้านห้วยล้าน บ้านแม่แปบ บ้านปางกาน บ้านแม่กะโน บ้านหนองห้า บ้านผาซอ บ้านสวนอ้อย บ้านไร่ บ้านสันป่าไร่ บ้านห้วยหินลาด บ้านล่อง บ้านทุ่ง บ้านท่า และบ้านเหย์แล (สำรวจ

ชุมชนไทยวนระหว่างเดือนเมษายน-พฤศจิกายน ๒๕๖๐) โดยมีบรรพบุรุษอพยพมาจากแถบจังหวัดภาคเหนือของไทย ได้แก่ ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และสุโขทัย โดยต่างทยอยอพยพเข้ามาหลายครั้งและต่างเวลากัน บางคนอพยพมาก่อนและหลังพม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ (พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๒๙) หรือก่อนและหลังการขยายเขตแดนของพม่าในอาณานิคมอังกฤษจากเทือกเขาตะนาวศรีมาเป็นร่องลึกแม่น้ำเมย ตามอนุสัญญาระหว่างกษัตริย์สยามกับข้าหลวงใหญ่แห่งอินเดีย ฉบับวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๑๑ (ชาลววิทย์ เกษตรศิริ, ๒๕๕๔: น. ๕๓)

ชาวไทยวนส่วนใหญ่ สมัยครใจอพยพเข้ามาเพื่อการค้าขายและรับจ้างทำไม้สัก แต่มีบางส่วนที่ถูกแรงบีบคั้นทำให้ต้องหลบหนีมาตั้งถิ่นฐาน คือกลุ่มที่หนีการจัดเก็บภาษี ๔ บาทของรัฐบาลสยามในยุคที่ล้านนาเป็นประเทศราช ประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๓-๒๔๔๖ และหนีภาวะความแห้งแล้ง (สนทนากลุ่มผู้นำชุมชนชาวไทยวน, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

๑.๒) เหตุการณ์ปัจจุบันของชุมชนไทยวน เมืองเมียวดี

เมืองเมียวดีเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural-Society) เพราะมีความเคลื่อนไหวทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยง ชาวตองสู (ปะโอ) ชาวไทใหญ่ ชาวไทยวน (ชาวล้านนา) ตลอดจนถึงกลุ่มชาติพันธุ์และชาวต่างชาติที่อพยพมาค้าขาย ทำให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างช่วงชิงพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษอย่างสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นต้นมา

(บุญเทียม พลายนพ, ๒๕๔๙: น. ๑๐๘) ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ในรัฐกะเหรี่ยงได้ยื่นหยัดและเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง จนเกิดความขัดแย้งและสู้รบกับทหารพม่า

ชาวไทยวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของเมืองเมียวดี แต่มีจำนวนประชากรน้อยกว่าชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยง นอกจากนั้นยังเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้เรียกร้องสิทธิในการปกครองและไม่มีกองกำลังปกป้องตนเอง ทั้งรัฐบาลพม่าไม่ได้รับรองสถานะความเป็นชาติพันธุ์ไทยวนไว้ในสหพันธรัฐของประเทศ เพียงแต่ดำรงสถานะความเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของประเทศที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในรัฐกะเหรี่ยงเท่านั้น

การที่ชาวไทยวนเป็นชนกลุ่มน้อยตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม ย่อมได้รับผลกระทบจากการที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากชาติพันธุ์ที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ เมื่อทหารพม่าและทหารกะเหรี่ยงสู้รบกัน ชาวไทยวนมักถูกกวาดต้อนไปเป็นทาสของทั้งสองฝ่าย โดยบังคับให้เป็นลูกทาบแบกกล่องกระสุนปืน เสบียงอาหาร สร้างค่าย ล้อมรั้ว และขุดดินรอบฐานทหาร โดยไม่มีค่าจ้างและสวัสดิการใด ๆ นอกจากนั้นหมู่บ้านยังถูกปืนใหญ่ยิงถล่ม วัตถุถูกเผา สิ่งที่คับแค้นใจมากที่สุดคือทหารพม่ากล่าวหาว่าชาวไทยวนเป็นชาวกะเหรี่ยง จึงต้องทำลาย ทำให้เกิดความรู้สึกคับแค้นใจที่ถูกมองเป็นอื่น อันไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง จนถูกเลือกปฏิบัติเพราะอคติทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม (สมุดบันทึกของนายเอ็ก, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐. สัมภาษณ์นายหล้า ผู้ใหญ่บ้าน บ้านทุ่งบ้านท่า, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๐. สัมภาษณ์นายแห่ง ผู้ใหญ่บ้าน บ้านล้อง, ๑๐ มกราคม ๒๕๖๐)

การที่ชาวไทยวนถูกกดขี่ข่มเหงเช่นนี้ เพราะทหารพม่าและทหารกะเหรี่ยงต้องการควบคุม

ชาวไทยวนให้อยู่ในอำนาจ ไม่ให้เป็นเครื่องมือของอีกฝ่ายที่เป็นศัตรู ถ้าหากฝ่ายไหนควบคุมได้ ถือว่าเป็นการเพิ่มกำลังพลให้กับฝ่ายตนและเป็นการตัดกำลังพลของฝ่ายตรงกันข้าม ชาวไทยวนจึงตกอยู่ในภาวะลำบากจะเอาใจเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ไม่ได้ จึงมีทางเลือกอยู่ ๓ วิธี คือ สู้ หนี และ ยอมแพ้ แต่ละแนวทางขึ้นอยู่กับโอกาสที่เอื้ออำนวย กล่าวคือไม่ได้สู้ด้วยกองกำลังติดอาวุธ แต่สู้ด้วยการตอบโต้ทางวัฒนธรรม โดยการแสดงตัวตนคนไทยวนที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีอารยธรรม ไม่ใช่ชาวกะเหรี่ยง ชาวพม่า หรือคนป่าเมืองเถื่อน หนีคือหลบหลีก ไม่ไปมีส่วนร่วมในความขัดแย้ง และยอมแพ้ด้วยการปฏิบัติตามเงื่อนไข คือไปเป็นลูกหาบหรือจ่ายค่าทดแทน

นอกจากนั้นยังได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของประชากรชาวกะเหรี่ยงและชาวพม่าที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเมียวดี ทำให้เกิดการแย่งชิงเพื่อครอบครองพื้นที่อาศัยและพื้นที่ทำมาหากิน ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย สิทธิในการดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยและความสงบสุขลดน้อยลง (สัมภาษณ์นายตัน ศรีวิชัย บ้านห้วยसान, ๔ มีนาคม ๒๕๖๐ และนายผิว บ้านแม่กะใน, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐) เมื่อชาวไทยวนได้รับผลกระทบจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้เกิดการช่วงชิงพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อยืนยันตัวตนคนไทยวนที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีและเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองที่ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

๒. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวน เมืองเมียวดี

๒.๑) พุทธศาสนาและคติความเชื่อ

ชาวไทยวน เมืองเมียวดี นับถือพุทธศาสนาเถรวาทเหมือนชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยง แต่เป็นพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ที่สืบทอดมาจาก

ล้านนาโดยตรง โดยปรากฏร่องรอยของพุทธศาสนาฝ่ายสวนดอกหรือฝ่ายบุพผวาสี ที่พระสุมนเถระแห่งเมืองสุโขทัยนำขึ้นไปเผยแพร่ในเมืองลำพูนและเมืองเชียงใหม่ตามคำอาราธนาของพระญาเกือนาเมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๒ ดังหลักฐานจากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบัวสถานและวัดศรีบุญเรือง บ้านห้วยसानที่มีภาพพระพุทธรูปเจ้าและพระโพธิสัตว์สวมหมวกผ้า (ว่อม) ถือไม้เท้า ใส่ลูกประคำ และห่มผ้าจีวรแบบพาดไหล่ ส่วนวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ชาวไทยวนมีการสวดโดยเพิ่มเสียง ระ ในวรรค ภู ตามอักษรวิธีแบบล้านนาเข้ามาด้วย เช่น สุปฏิปันโน ออกเสียงเป็น “สุ-ปะ-ระ-ติ-ปัน-โน” ในขณะที่การสวดเบิกและการเทศนาธรรมก็สวดและเทศนาด้วยทำนองขับชานตามความนิยมของท้องถิ่น

ลักษณะดังกล่าวเคยเป็นข้อขัดแย้งโต้เถียงกันระหว่างพระสงฆ์ฝ่ายสวนดอกหรือฝ่ายบุพผวาสี (ลังกาวงศ์เก่า) กับฝ่ายป่าแดงหรือสีหปรัตตาราม (ลังกาวงศ์ใหม่) ตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าแสนเมืองมา (พ.ศ. ๑๙๒๘-๑๙๔๔) จนมาถึงสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. ๑๙๘๔-๒๐๓๐) (ประเสริฐ ธิ นคร และปวงคำ ตัญเชียว, ๒๕๓๗ : น. ๕๑) ความขัดแย้งทางความคิดและการปฏิบัติของพระสงฆ์ล้านนาดังกล่าว ส่งผลกระทบไปถึงพระสงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่ายในเมืองเชียงตุง (พม่า) และเมืองสิบสองพินนา (ยูนนาน-จีน) ตามการสืบสายศึษย์กับอาจารย์ของแต่ละฝ่าย ทำให้เกิดวิวาทะแตกแยกแบ่งฝ่ายกัน แต่ความขัดแย้งของพระสงฆ์ล้านนาดังกล่าวไม่ปรากฏในชุมชนไทยวน เมืองเมียวดี เนื่องจากชาวไทยวนได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในยุคหลังแล้วนำคติและข้อปฏิบัติบางประการของพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์เก่ามาปฏิบัติจนหยั่งรากลึกในพื้นที่แห่งนี้

ส่วนพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของชาวไทยวน

เมืองเมียวดี มีลักษณะผสมกับคติความเชื่อท้องถิ่นและคติแบบพราหมณ์ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผี เวทมนตร์คาถา การสักยันต์ ฤกษ์ยาม และขวัญ จึงมีรูปแบบประเพณีปฏิบัติต่อความเชื่อดังกล่าวเหมือนกับชาวล้านนาทางภาคเหนือของไทย

๒.๒) ประเพณีพิธีกรรม

ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยวนเมืองเมียวดี มีลักษณะผสมระหว่างคติความเชื่อ

ทางพุทธศาสนา คติแบบพราหมณ์ และคติแบบท้องถิ่น โดยในแต่ละเดือนของรอบปี ชาวไทยวนมีประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นตามกำหนดซึ่งสัมพันธ์กับฤดูกาลและการประกอบอาชีพหลักของชุมชนสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวไทยวนที่มีจารีตประเพณีปฏิบัติในรอบปีอย่างเป็นแบบแผน อันเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากประเพณีของชาติพันธุ์อื่น

ตารางที่ ๑ แสดงประเพณี ๑๒ เดือนของชาวไทยวน เมืองเมียวดี

เดือนไทยวน	ตรงกับเดือนสากล	ประเพณีไทยวน
เดือน ๗	มีนาคม-เมษายน	ประเพณีสังฆานต์ปีใหม่ ประเพณีสืบชาติตามหมู่บ้าน
เดือน ๘	เมษายน-พฤษภาคม	
เดือน ๙	พฤษภาคม-มิถุนายน	ประเพณีเลี้ยงผี
เดือน ๑๐	มิถุนายน-กรกฎาคม	ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีทำนา ประเพณีสู้ขวัญควาย
เดือน ๑๑	กรกฎาคม-สิงหาคม	ประเพณีนอนวัด
เดือน ๑๒	สิงหาคม-กันยายน	ประเพณีใส่ข้าวพระเจ้าหลวง ๑๒ เบ็ง (เพ็ญ) ประเพณีทานสลากภัต
เดือนเกียง	กันยายน-ตุลาคม	ประเพณีออกพรรษา ประเพณีถวายเป็นพุทธบูชา
เดือนยี่	ตุลาคม-พฤศจิกายน	ประเพณีตั้งธรรมหลวง
เดือน ๓	พฤศจิกายน-ธันวาคม	พิธีเทศนาธรรมอันสูงสุดผางประทีป (ดวงประทีป)
เดือน ๔	ธันวาคม-มกราคม	ประเพณีทานหัวหิงไฟพระเจ้า ประเพณีทานข้าวใหม่
เดือน ๕	มกราคม-กุมภาพันธ์	ประเพณีปอยหลวง ประเพณีขึ้นธาตุ (สงวน้ำพระธาตุ) ประเพณีเลี้ยงผี
เดือน ๖	กุมภาพันธ์-มีนาคม	ประเพณีบวชพระเป็กซู่ (บรรพชา-อุปสมบท)

ภาพที่ ๒ พระสงฆ์ชาวไทยวนออกบิณฑบาต
ที่มา: พระนคร ปัญญาวิโร และคณะ

ภาพที่ ๓ ชาวไทยวนประกอบพิธีทานหลวงหิ้งไฟพระเจ้า
ที่มา: พระนคร ปัญญาวิโร และคณะ

ส่วนพิธีกรรมของชาวไทยวนเป็นไปเพื่อเปลี่ยนผ่านสภาวะต่าง ๆ และสร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต เป็นจารีตปฏิบัติเฉพาะกลุ่มของชาวไทยวน ได้แก่ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงสถานภาพ การเยียวยาความเจ็บป่วย การจัดงานศพ และการจัดเทศกาล

๒.๓) ภาษาและวรรณกรรม

ชุมชนไทยวน เมืองเมียวดี เป็นสังคมพหุภาษา มีทั้งภาษาไทยวน ภาษาพม่า ภาษาไทยกลาง ภาษากะเหรี่ยง และภาษาอังกฤษ ดังจะเห็นได้จากป้ายประชาสัมพันธ์และการสื่อสารที่ปรากฏในชุมชน เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้เขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี-แม่สอด และตั้งอยู่ในท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย แต่ภาษาไทยวนเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

๒.๓.๑) ภาษาพูด ชาวไทยวนมีภาษาพูดที่มีสำเนียงและคำศัพท์เป็นภาษาล้านนา โดยเฉพาะสำเนียงพูดมีหลายสำเนียง แต่ละสำเนียง

บ่งบอกถึงแหล่งที่มาของบรรพบุรุษว่าอพยพมาจากแถบใดทางภาคเหนือของไทย เช่น สำเนียงแบบชาวเชียงใหม่สายใต้ (ชาวอำเภอฮอด อมก๋อย ดอยเต่า จอมทอง สันป่าตอง หางดง) สำเนียงแบบชาวลำพูน สำเนียงแบบชาวน่าน เป็นต้น สำเนียงพูดแต่ละแบบถูกสืบทอดผ่านการสื่อสารภายในครอบครัวและผู้อพยพกลุ่มเดียวกัน

๒.๓.๒) ภาษาเขียน ชาวไทยวน

ได้สืบทอดอักษรธรรมจากล้านนาเพื่อใช้เขียนสื่อสารในชีวิตประจำวัน ดังปรากฏการใช้อักษรธรรมล้านนาในชุมชนอย่างแพร่หลาย ทั้งการบันทึกคำสอน พิธีกรรม ตำรายา และโหราศาสตร์ ในรูปแบบคัมภีร์ใบลาน พับสา และสมุดฝรั่ง การจารึกชื่อและเจตนาอุทิศตามวัด การจารึกป้ายชื่อวัดและหมู่บ้าน ตลอดจนจนถึงการสักยันต์ตามร่างกายด้วยอักษรธรรมล้านนา ข้อสังเกตคือ ชาวไทยวนรุ่นใหม่ที่สามารถอ่านและเขียนอักษรธรรมล้านนาลดจำนวนลง เนื่องจากอิทธิพลของภาษาพม่าที่ได้รับจากการศึกษาในโรงเรียน ทำให้ชาวไทยวนรุ่นใหม่

ใช้ภาษาพม่าเขียนสื่อสารแทนอักษรธรรมล้านนา (สนทนากลุ่มหนุ่มสาวชาวไทยวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

ส่วนวรรณกรรมของชาวไทยวนนั้น มีทั้งวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะ โดยวรรณกรรมลายลักษณ์มักเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาและตำราพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เก็บรักษาไว้ในวัดและเป็นสมบัติส่วนตัวของผู้สนใจ ส่วนวรรณกรรมมุขปาฐะใช้ภาษาพูดสำนวนล้านนาในการถ่ายทอดสื่อความทั้งสำเนียง ถ้อยคำ และอารมณ์ความรู้สึก เช่น นิทาน สุภาษิต คำอุ๊ยว่าอุ๊ยสาว (คำเกี้ยวพาราสี) การขับขาน เป็นต้น

๒.๔) อาหาร

อาหารของชาวไทยวน เมืองเมียวดี มีลักษณะคล้ายกับอาหารของชาวล้านนาในภาคเหนือของไทย เป็นอาหารที่ปรุงจากวัสดุธรรมชาติที่เพาะปลูกเอง เช่น พืชผัก พริก เกลือ ขิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น รายการอาหารจะหมุนเวียนไปตามฤดูกาล นอกจากนี้ยังมีรายการอาหารบางอย่างที่สามารถรับประทานได้ตลอดฤดูกาล ได้แก่ น้ำพริก เนื้อสัตว์แห้ง และมะรุม ส่วนรสชาติอาหารที่ชาวไทยวนนิยมเป็นรสจัดปานกลางทั้งรสเค็ม เผ็ด และเปรี้ยว ไม่นิยมอาหารรสหวาน ไม่ใส่กะทิ วิธีปรุงอาหารประกอบด้วยแกง ยำ ตำ คั่ว (ผัด) ส้า (คล้ายยำ) ต้ม ปิ้ง หมก และนึ่ง นอกจากนี้ชาวไทยวนจะปรุงอาหารรับประทานวันต่อวันแล้ว ยังมีการถนอมอาหารเพื่อเก็บรักษาให้นาน ได้แก่ การหมัก การดอง การตากแห้ง และการกวน

อาหารบางชนิดมีบทบาททางประเพณี พิธีกรรม เช่น ข้าวหลาม ข้าวจี เป็นอาหารที่นิยมทำเพื่อถวายพระในเทศกาลทานข้าวใหม่ ข้าวแคบ ข้าวควบ และข้าวแต่น เป็นขนมที่นิยมทำเพื่อนำไป

ภาพที่ ๔ คัมภีร์ใบลานจารด้วยอักษรธรรมล้านนา

ภาพที่ ๕ รายการอาหารของชาวไทยวน
ที่มา: พระนคร ปัญญาชิโร และคณะ

คารวะในพิธีดำหัวผู้สูงอายุช่วงเทศกาลสงกรานต์ นอกจากนั้นยังมีอาหารบางชนิดไม่นิยมนำมารับประทานร่วมกัน เชื่อว่าจักทำให้เกิดความเบื่อหน่าย เช่น แกงหอย แกงเป็ด เป็นต้น (สนทนากลุ่มสตรีแม่บ้านชาวไทยวน, ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐)

ข้อสังเกตในการรับประทานอาหาร แต่เดิมชาวไทยวนนิยมรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก ภายหลังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมพม่าและกะเหรี่ยง จึงนิยมรับประทานข้าวเจ้าด้วยมือเหมือนชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยง

๒.๕) การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวไทยวน ผู้หญิงมักแต่งกายในรูปแบบนุ่งผ้าซิ่นยาว ใส่เสื้อแขนสั้นหรือแขนสามส่วน เนื้อผ้าบางเบาทั้งผ้ายัดและผ้าฝ้าย สีของเสื้อและผ้าซิ่นมีลักษณะกลมกลืนกัน เป็นเสื้อผ้าสำเร็จจากโรงงาน ไม่ได้ผลิตใช้เอง ส่วนผู้ชายนิยมนุ่งโจงจีแบบพม่า มีลวดลายเป็นตารางหรือลายสก๊อต แต่ชาวไทยวนเรียกว่า “ผ้าต๋อย” สวมเสื้อยืดหรือเสื้อเชิ้ตทั้งแขนสั้นและแขนยาว หากไปร่วมงานที่เป็นพิธีการ จะใส่เสื้อยืดคอปก ผ้าฝ้าย นุ่งกางเกงขายาวตามสมัยนิยม และกางเกงขาก๊วย เรียกในภาษาไทยใหญ่ว่า “โก๋นย้ง”

ชาวไทยวนนิยมทาใบหน้าด้วยผงทานาคาของพม่า นิยมสพายถุงย่ามแบบชาวกะเหรี่ยงซึ่งมีลวดลายริ้วสีสดใสและเป็นรูปแบบถุงย่ามที่ดัดแปลงมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่คือสีน้ำตาลหรือสีขาว ประดับด้วยธงชาติไทใหญ่ สวมนาฬิกาข้อมือเป็นเครื่องประดับตามความนิยมที่ได้รับอิทธิพลมาแต่ยุคอาณานิคมอังกฤษยึดครองพม่า

รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยวนดังกล่าว มีลักษณะผสมทั้งการแต่งกายแบบพม่าไทใหญ่ กะเหรี่ยง และชาติตะวันตก ไม่ใช่รูปแบบการแต่งกายของชาวไทยวนที่แท้จริง เป็นการหยิบยืมมาแต่งเพื่อประโยชน์ในการจำแนกตัวตนให้แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นมากกว่า

ภาพที่ ๖ รูปแบบการแต่งกายในชีวิตประจำวันของชาวไทยวนที่มีลักษณะผสม
ที่มา: พระนคร ปัญญาวิโร และคณะ

ภาพที่ ๗ การแต่งกายของชาวไทยวนด้วยชุดไทใหญ่ ถิ่นชองชาติไทใหญ่ พร้อมป้ายอักษรธรรมล้านนา
ในงานปอยพื้่นฟูประเพณีชาวไทย ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ (ตรงกับวันชาติไทของชาติพันธุ์ไทใหญ่)
ที่มา : พระนคร ปัญญาวิโร และคณะ

๓. การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนา
ของชาวไทยวน เมืองเมืงวดี

๓.๑) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยน
และธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของ
ชาวไทยวน เมืองเมืงวดี

๓.๑.๑) ปัจจัยภายนอก ได้แก่
ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการรับข้อมูลข่าวสาร
จากสื่อสมัยใหม่ ทำให้วัฒนธรรมต่างถิ่นโดยเฉพาะ
วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมจากประเทศ
เพื่อนบ้านไหลบ่าเข้าสู่ชุมชนไทยวน จนเกิด
การกระตุ้นให้ชาวไทยวนนํางค์ความรู้และ
นวัตกรรมใหม่ ๆ มาปรับใช้อย่างทันสมัย เช่น การใช้
รถไถนาแทนการใช้แรงงานควาย ทำให้ประเพณี
สู่ขวัญควายสูญไป เป็นต้น

๓.๑.๒) ปัจจัยภายใน ได้แก่ การ
พัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการศึกษาของ
ภาครัฐ การตกอยู่ในอาณานิคมของอังกฤษและ
อยู่ในท่ามกลางความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์
ความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของตนเอง และความ

ต้องการปรับปรุงวิถีชีวิตให้ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้
ชาวไทยวนได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เหมาะสม เช่น
การแต่งกายที่สวยงามทันสมัย เหมาะสมกับฤดูกาล
และกลมกลืนกับสภาพสังคม เป็นต้น

๓.๒) การปรับเปลี่ยนและธำรงอัตลักษณ์
ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวน เมืองเมืงวดี

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาว
ไทยวน ทั้งประวัติศาสตร์ชุมชน พุทธศาสนาและคติ
ความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม ภาษาและวรรณกรรม
อาหาร และการแต่งกาย ได้รับการปรับเปลี่ยน
และธำรงไว้ ๓ ลักษณะ ได้แก่ การประกอบสร้าง
อัตลักษณ์ การปรับปรน และการผลิตซ้ำ ลักษณะ
ดังกล่าว นอกจากจะทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม
ล้านนาดำรงอยู่ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง
ทางสังคมในยุคปัจจุบันแล้วยังเสริมสร้างความ
เข้มแข็งด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของ
ชาวไทยวนรุ่นใหม่ ให้สามารถต้านทานต่อกระแส
การเปลี่ยนแปลง ทางสังคมในอนาคตด้วย

๓.๒.๑) การประกอบสร้าง
อัตลักษณ์ความเป็นไทยวน

- การนิยามตัวตนคนไทยวน
ชาวล้านนาที่อพยพเข้ามาตั้ง
ถิ่นฐานในเมืองเมียวดีนิยมเรียกกลุ่มตนว่า “ไท
(Tai-ไต) หรือ คนไท (คนไต)” หากกล่าวให้แคบลง
จะเรียกว่า “ไทยวน (Taiyuan)” (สนทนากลุ่มผู้นำ
ชุมชนชาวไทยวน, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ในช่วงแรกมีการ
เรียกขานแต่ละกลุ่มตามแหล่งที่มาว่า ชาวเชียงใหม่
ลำปาง ลำพูน เป็นต้น ยังไม่เรียกว่า “ไทยวน”
เพราะเป็นช่วงที่ต่างทยอยอพยพมาตั้งถิ่นฐาน
การเรียกขานกลุ่มตามแหล่งที่มาดังกล่าว มีความ
หมายแคบ เฉพาะกลุ่ม และสร้างความรู้สึกไม่เป็น
พวกเดียวกัน ครั้นต่อมาเมื่อมีการแบ่งแยกดินแดน
พ.ศ. ๒๔๑๑ พื้นที่เมียวดีตกเป็นของพม่าใน
อาณานิคมของอังกฤษ ทำให้ชาวกะเหรี่ยง ชาวพม่า
ชาวไทใหญ่ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นรุกล้ำพื้นที่เข้ามา
อาศัยมากขึ้น ส่งผลให้เมืองเมียวดีมีกลุ่มชาติพันธุ์
ที่หลากหลาย ในขณะที่ชาวไทยวนมีจำนวนน้อย
และตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่หลายพื้นที่ จึงได้รับ
ผลกระทบจากการขยายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้
 อีกทั้งการถูกกดขี่ข่มเหงจากการสู้รบระหว่างทหาร
พม่าและทหารกะเหรี่ยง ทำให้ชาวไทยวนรวมตัวกัน
เป็นกลุ่มใหญ่ แล้วเรียกขานกลุ่มใหม่ว่า “ไทยวน”
โดยเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชุมชนที่มีเชื้อสายและ
แหล่งอพยพจากล้านนา ทำให้เป็นคำเรียกขานที่มี
ความหมายกว้างขึ้นและครอบคลุมชาวล้านนาที่
อพยพมาจากหลายพื้นที่ในจังหวัดภาคเหนือของไทย
อันเป็นการเริ่มประกอบสร้างตัวตนคนไทยวน
อย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนั้นยังเป็นการแบ่งเขา
แยกเราระหว่างชาติพันธุ์ได้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะ
การแสดงท่าทีปฏิเสธว่า พวกตนไม่ใช่ชาวพม่า
ไม่ใช่ชาวกะเหรี่ยง หากแต่เป็นชาวไทยวน การนิยาม
ตัวตนเช่นนี้ ทำให้เกิดสำนึกร่วมทางชาติพันธุ์

เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และเป็นพวกเดียวกัน
อันเป็นการประกอบสร้างความเป็นไทยวนใหม่
ในพื้นที่ใหม่ที่มีพลังต่อการดำรงอัตลักษณ์ทาง
วัฒนธรรมล้านนาร่วมกัน

- การประกาศตัวตนผ่าน “เสาใจ
บ้าน”

ช่วงที่พม่าได้รับอิสรภาพจาก
อังกฤษและกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้เรียกร้อง
สิทธิการปกครองตนเองพร้อมกับจัดตั้งกองกำลัง
ติดอาวุธสู้รบคู่ขนานกับการเจรจาทางการเมืองกับ
รัฐบาลพม่า ช่วงเวลานั้น นายหลวง อุปลกุล หรือ
พ่อหลวงเจ้า (มีชีวิตอยู่ช่วงประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๓-
๒๕๔๒) ได้นำชาวไทยวนสร้างอนุสรณ์สถาน ณ
บ้านห้วยसान มีลักษณะเป็นเสากลมเดี่ยว ยอดแหลม
ฐานกลม ๔ ชั้น และมีตราสวัสดิศะพร้อมเลขอักษร
พม่า ๑๐๑ กำกับไว้ที่เสา ชาวไทยวนปัจจุบันเรียกว่า
“เสาใจบ้าน หรือ เสาหลักเมือง” เพื่อเป็นศูนย์รวม
จิตใจชาวไทยวนและเป็นอนุสรณ์ให้คนไทร้อยเอ็ด
ภาษา (ใช้เลข ๑๐๑ เป็นสัญลักษณ์) อยู่ร่วมกัน
อย่างปกติสุขด้วยความรัก ความสามัคคี และร่วมใจ
กันดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่ (สนทนากลุ่มผู้นำชุมชน
ไทยวน, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐. สัมภาษณ์
นายรส นายอุโฮ และนางแสงหล้า บ้านห้วยसान,
๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เสาใจบ้านดัง
กล่าวเป็นอนุสรณ์สถานที่เลียนแบบมาจากอนุสาวรีย์
อิสรภาพของพม่าหลังจากที่ได้รับอิสรภาพจาก
อังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยเกิดจากแรงบันดาลใจ
ของพ่อหลวงเจ้า ผู้นำทางวัฒนธรรมล้านนาของ
ชุมชนไทยวนในสมัยนั้น ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อต้องการ
ร่วมประกาศอิสรภาพจากการถูกครอบงำโดยอังกฤษ
พร้อมกับประกาศตัวตนชาวไทยวนผ่านสัญลักษณ์
อนุสรณ์สถานนี้ โดยตราสัญลักษณ์สวัสดิศะนั้นมีใช้

ทั่วไปในสมัยโบราณ ถือเป็นสัญลักษณ์แห่งอิสรภาพ และความเป็นสิริมงคล จึงมีนัยสื่อความหมายของการหลุดพ้นจากอำนาจที่ถูกครอบงำโดยชาติอาณานิคมแห่งอังกฤษและการประกาศตัวตนของคนไทยวนที่รักสันติ ไม่ชอบการกดขี่ทิ่มแทง และต้องการอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เช่นเดียวกับชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยง อันเป็นการแสดงท่าทีตอบโต้อคติทางวัฒนธรรมจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ

ภาพที่ ๘ เสาใจบ้านชุมชนไทยวนบ้านห้วยสำน

ภาพที่ ๙ พิธีสวดเบิกบริเวณทางสามแพร่งของ
พระสงฆ์ไทยวน เพื่อขับไล่สิ่งอัปมงคล (ชิต)
ที่มา: พระนคร ปัญญาวิชโร และคณะ

- การประกอบสร้างอัตลักษณ์
“ความเป็นชาวพุทธไทยวน”

การที่ชาวไทยวนอพยพมาจาก ล้านนาแล้วนำคติทางพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกา วงศ์และคติความเชื่อแบบล้านนามาปฏิบัติในเมือง เมียวดีซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ ร่ายล้อมด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ต่าง ๆ ทำให้ชาวไทยวนได้ประกอบสร้างอัตลักษณ์ ความเป็นชาวพุทธไทยวนเพื่อแสดงตัวตนบนพื้นที่ ทางวัฒนธรรมพุทธศาสนาให้มีความแตกต่างจาก ชาติพันธุ์อื่น วิเคราะห์ได้จากพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติ ของชาวไทยวนที่มีลักษณะผสมทั้งคติทาง พุทธศาสนา คติแบบพราหมณ์ และคติท้องถิ่น ที่ยึดโยงความเชื่อเรื่องผี ขวัญ วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ อำนาจลี้ลับ ตลอดจนถึงการถือฤกษ์ยามยามดี ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับชาวล้านนาในภาคเหนือ ของไทย ทำให้มองเห็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ความเป็นชาวพุทธไทยวนใหม่ในพื้นที่ใหม่ โดยมี ชาวพุทธในล้านนาเป็นภาพตัวแทน (Representation)

๓.๒.๒) การปรับปรน

- การปรับปรนชาติพันธุ์ การที่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเรียกธรรมาธิการปกครอง ตนเองจนเกิดการสู้รบกับทหารรัฐบาลพม่า ส่งผล กระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทยวนอย่างต่อเนื่อง ทำให้พ่อหลวงเจ้า ผู้นำทางวัฒนธรรมล้านนาของ ชาวไทยวน เริ่มปรับปรนชาติพันธุ์ไทยวนกับไทใหญ่ ให้รวมเป็นกลุ่มเดียวกัน โดยใช้คำว่าชาติไท (ชาติไต) เพราะต่างก็เป็นชาติพันธุ์ไทเหมือนกัน

การปรับปรนชาติพันธุ์ ครั้งนี้ ส่งผลให้ชาวไทยวนแสดงอัตลักษณ์ก่อนมาทาง ชาวไทใหญ่ เพราะได้หิบบิยมเอาวัฒนธรรมบางอย่าง ของชาวไทใหญ่มาแสดงตัวตนในความเป็นชาติพันธุ์ ไท ได้แก่ การถือเอาวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ของทุกปี ซึ่งเป็นวันชาติไทของชาติพันธุ์ไทใหญ่ เป็นวัน

จัดกิจกรรมปอยพื้นฟูประเพณีชาวไทย การใช้ธงชาติ
ไทใหญ่ และการแต่งกายแบบไทใหญ่

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การปรับปรุง
ชาติพันธุ์ดังกล่าวเป็นการช่วงชิงพื้นที่ในการแสดง
ตัวตนและตอบโต้คอคติทางวัฒนธรรมของชาวไทยวน
ที่ถูกกระทำจากทหารพม่าและทหารกะเหรี่ยง
สาเหตุที่ต้องปรับปรุงชาติพันธุ์เป็นกลุ่มเดียวกัน
กับชาวไทยใหญ่ เพราะความเป็นชาติพันธุ์ไท
เหมือนกันและความสัมพันธ์ที่ตีทางประวัติศาสตร์
และวัฒนธรรม ส่วนสาเหตุที่ชาวไทยวนไม่ปรับปรุง
ชาติพันธุ์เข้ากับชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยงทั้ง ๆ
ที่อยู่ในรัฐเดียวกัน เพราะความทรงจำต่อเหตุการณ์
ที่ถูกมองเป็นอื่น การถูกกดขี่ข่มเหง รวมทั้งมี
ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ผลของการปรับปรุงชาติพันธุ์
ทำให้การแสดงตัวตนของชาวไทยวนมีลักษณะเป็น
ทวิอัตลักษณ์ คือตัวตนที่แท้จริงเป็นไทยวน แต่การ
แสดงออกซึ่งตัวตนเป็นชาวไทยใหญ่ แสดงให้เห็นถึง
การเลื่อนไหลของการแสดงอัตลักษณ์ของชาวไทยวน
ที่รู้จักหยิบยืมอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่มาใช้
ประโยชน์เพื่อให้มีพื้นที่แสดงตัวตนที่มีอารยธรรม
ในท่ามกลางสถานการณ์ที่ถูกมองเป็นอื่น

- การปรับปรุงด้านพุทธศาสนา
และคติความเชื่อ

การปรับปรุงด้านพุทธศิลปกรรม
วัดในชุมชนไทยวนได้นำพุทธศิลปกรรมแบบมอญ-
พม่า-ตองสู มาปรับปรุงทั้งสถาปัตยกรรม
ประติมากรรม และจิตรกรรม เนื่องจากชุมชนไทยวน
ขาดช่างฝีมือด้านพุทธศิลปกรรมแบบล้านนา อีกทั้ง
การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวทำให้ได้รับ
อิทธิพลทางพุทธศิลปกรรมมาปรับปรุง

การปรับปรุงความสัมพันธ์ทาง
ชาติพันธุ์เพื่อเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมพุทธ

ศาสนา โดยพื้นที่ทางพุทธศาสนาได้ช่วยปรับปรน
ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยวน ชาวกะเหรี่ยง ชาว
พม่า ชาวไทใหญ่ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมทั้งชาว
ไทยพุทธข้ามแดน ทำให้เกิดการยอมรับ ลอดคอคติทาง
ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม จนสามารถอยู่ร่วมกัน
ฉันมิตรได้อย่างปกติสุข

การปรับปรุงด้านการสักยันต์
เดิมชาวไทยวนนิยมการสักยันต์ด้วยหมึกดำเพื่อเป็น
เครื่องรางของขลัง ต่อมาการสักยันต์สายครุยาแดง
หรือสายครุส่วยหยื่นจ่อซึ่งเป็นวัฒนธรรมการสักยันต์
ในชาติพันธุ์พม่าที่รับมาจากวัฒนธรรมมอญโบราณ
ได้เข้ามามีบทบาทในชุมชนไทยวนประมาณ ๔๐ กว่า
ปีที่ผ่านมา ทำให้ชาวไทยวนรุ่นใหม่มีความสนใจ
จึงปรับปรุงการสักยันต์สายครุยาแดง หรือสายครุ
ส่วยหยื่นจ่อเป็นเครื่องรางป้องกันตัวอีกชนิดหนึ่ง

- การปรับปรุงด้านประเพณี
พิธีกรรมงานศพ ชาวไทยวนได้ปรับปรุงจารีต
ประเพณีการจัดงานศพที่เคร่งครัดให้ผ่อนคลายลง
ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เช่น แต่เดิมนิยมถือ
จารีตอย่างเคร่งครัดว่า ห้ามนำศพที่เสียชีวิตนอก
หมู่บ้านเข้าสู่หมู่บ้าน เชื่อว่าจักเป็นอัปมงคล (ตกขีด)
แก่เจ้าภาพและชุมชน แต่ปัจจุบันสามารถนำศพเข้า
มาประกอบพิธีกรรมในหมู่บ้านได้ โดยให้เหตุผลว่า
ปัจจุบันเมืองเมียวดีมีพระสงฆ์เกินหนึ่งร้อยรูป
ทำให้เอาชนะสิ่งที่เป็นอัปมงคลได้ (แพ้ขีด) อีกทั้ง
ความทันสมัยที่มีรถกัญญ์ไปรับศพกลับมาบำเพ็ญกุศล
ได้ และมีโลงเย็นที่สามารถรักษาสภาพศพไว้ได้หลาย
วัน นอกจากนั้นยังปรับปรุงรูปแบบการจัดงานศพที่
ได้รับแบบอย่างมาจากชาวล้านนาในภาคเหนือของ
ไทย เช่น การเชิญแขกวางผ้าบังสุกุล การใส่เสื้อผ้า
สีดำในงานศพ การวางดอกไม้จันทน์ เป็นต้น

- การปรับปรุงด้านภาษา ชุมชน
ไทยวนเป็นสิ่งคมพหุภาษา เนื่องจากชาวไทยวน

มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการติดต่อ
หน่วยงานราชการ ระบบการศึกษา และสื่อสมัยใหม่
ทำให้มีภาษาที่หลากหลายทั้งภาษาพูดและภาษา
เขียน ได้แก่ ภาษาไทยวน ภาษาพม่า ภาษากะเหรี่ยง
ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย ภาษาต่างชาติพันธุ์
เหล่านี้ได้แพร่กระจายสู่ชุมชนไทยวนทำให้เกิดการ
ปรับปรนเพื่อใช้ประโยชน์ในการสื่อสารและรับรู้
ข้อมูลข่าวสารที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา

- การปรับปรนด้านอาหาร
ชาวไทยวนรับเอารายการอาหารบางอย่างจากกลุ่ม
ชาติพันธุ์อื่นมาปรับปรนเป็นรายการอาหารเสริม
สำหรับรับประทานในโอกาสต่าง ๆ เช่น อาหารพม่า
อาหารกะเหรี่ยง อาหารไทใหญ่ และอาหารไทย
โดยปรับปรนรสชาติให้สอดคล้องกับรสนิยมของ
ชาวไทยวนด้วยการลด เพิ่ม และเปลี่ยนเครื่องปรุง
หรือเครื่องผสมบางชนิด เช่น น้ำมัน เครื่องเทศ
น้ำปลา ผงชูรส พืชผัก เป็นต้น

- การปรับปรนด้านการแต่งกาย
ชาวไทยวนยังไม่มีรูปแบบการแต่งกายที่เป็น
อัตลักษณ์เฉพาะ จึงหยิบยืมการแต่งกายบางอย่าง
ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยมาปรับ
เป็นรูปแบบการแต่งกายใหม่เพื่อจำแนกตัวตน
ให้แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น การแต่งกาย
แบบพม่า กะเหรี่ยง ไทใหญ่ ชาติตะวันตก เป็นต้น

๓.๓.๓) การผลิตซ้ำ

- การผลิตซ้ำด้านประวัติศาสตร์
ชุมชน พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนไทยวนได้
รับการผลิตซ้ำเพื่อตอกย้ำและรื้อฟื้นความทรงจำร่วม
โดยการเล่าขานจากรุ่นสู่รุ่นภายในครอบครัวและ
ชุมชน โดยเฉพาะการจัดงานวันปอยพื้ฟูประเพณี
ชาวไทยของทุกปี ประวัติศาสตร์ชุมชนได้ถูกผลิตซ้ำ
ผ่านการปราศรัยของผู้นำชุมชนบนเวที ผ่านบท
ขับขานอันเป็นสื่อพื้นบ้าน และผ่านการจดบันทึก

ของผู้นำชุมชน แม้มีลักษณะคลุมเครือ เลือนราง และ
ไม่ครอบคลุมทุกด้าน แต่ก็เป็นการพยายามในการ
ตอกย้ำสำนึกร่วมถึงตัวตนที่แท้จริงของชาวไทยวน

- การผลิตซ้ำด้านพิธีเลี้ยงผี
เพื่อตอกย้ำและสร้างระบบความเชื่อร่วมทั้งการ
เลี้ยงผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ย่าและผีอารักษ์บ้านหรือ
ผีเสื้อบ้าน โดยจัดพิธีเลี้ยงผีในเดือน ๕ และ ๘
(ล้านนา) ของทุกปี พิธีเลี้ยงผีปู่ย่าถูกผลิตซ้ำในระดับ
ครอบครัว ส่วนผีอารักษ์บ้านถูกผลิตซ้ำในระดับ
ชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งใน
ระดับเครือญาติและระดับชุมชนให้มีความแน่นแฟ้น
มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังใช้ประโยชน์จากความเชื่อเรื่องผี
ในการเป็นทางออกของความขัดแย้งและควบคุม
พฤติกรรมทางสังคมของชาวไทยวนให้อยู่ร่วมกัน
อย่างปกติสุข

- การผลิตซ้ำด้านประเพณีตั้งธรรม
หลวง เพื่อตอกย้ำความสำคัญที่เป็นอัตลักษณ์
ในการเทศนาธรรมมหาเวสสันดรชาดกของชาว
ไทยวน ที่มีรูปแบบแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดย
ปกติแล้วชุมชนไทยวนจะจัดประเพณีตั้งธรรมหลวง
ในเดือนยี่ (ล้านนา) ประมาณ ๒-๓ วัน แต่ปัจจุบัน
บางวัดจัด ๑ วัน บางวัดไม่จัดเลย เพราะขาด
ผู้สืบทอดทำนองหรือระบำการเทศนาธรรม
แบบล้านนา ทำให้ประเพณีตั้งธรรมหลวงลดความ
สำคัญลงและเริ่มสูญไปในบางชุมชน เจ้าอาวาส
และผู้นำชุมชนชาวไทยวนจึงผลิตซ้ำเพื่อให้คงอยู่เป็น
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

- การผลิตซ้ำด้านอักษรธรรม
ล้านนา เพื่อรื้อฟื้นอักษรธรรมล้านนาที่ลดบทบาท
และเสื่อมความนิยมลงจนคนรุ่นใหม่ไม่ได้ใช้สื่อสาร
ในชีวิตประจำวันแล้ว แม้ยังมีการสืบทอดในกลุ่ม
ผู้บวชเรียน แต่ก็เพียงสืบทอดเฉพาะกลุ่ม ไม่แพร่หลาย
พระสงฆ์และผู้นำชุมชนจึงได้ผลิตซ้ำอักษรธรรม

ล้านนาขึ้น โดยสร้างแบบเรียนอักษรธรรมล้านนา เพื่อผลักดันให้เป็นหลักสูตรการสอนในโรงเรียน การเปิดสอนอักษรธรรมล้านนาในช่วงปิดภาคเรียนแก่ผู้สนใจทั้งชายและหญิง และการประกวดคัดลายมืออักษรธรรมล้านนา การผลิตซ้ำเพื่อรื้อฟื้นอักษรธรรมล้านนาได้สร้างสำนึกร่วมในความเป็นเจ้าของภาษาของชาวไทยวน ให้ตระหนักถึงคุณค่าและปัญหาของอักษรธรรมล้านนาที่กำลังจะสูญไปจากวิถีชีวิตของชาวไทยวน

- การผลิตซ้ำด้านการเผาข้าวหลาม เพื่อตอกย้ำความสำคัญของวัฒนธรรมด้านอาหารที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นของชาวไทยวน ๒ ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะแรก การผลิตซ้ำเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและถวายทานอุทิศให้บรรพชนผู้ล่วงลับในประเพณีทานข้าวใหม่ วันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ (เดือน ๔ เป็ง) ตามความเชื่อว่าการกินเกี่ยวข้าวแล้ว ก่อนนำข้าวใหม่มาบริโภคต้องแบ่งข้าวใหม่ส่วนหนึ่งมาถวายเป็นพุทธบูชาและทำบุญอุทิศให้บรรพชนก่อนเพื่อความเป็นสิริมงคล

ลักษณะที่สอง การผลิตซ้ำข้าวหลามในงานปอยพื้ นฟูประเพณีชาวไทยวน เพื่อตอกย้ำคุณค่าความสำคัญของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านอาหารของชาวไทยวน โดยจัดแข่งขันการเผาข้าวหลาม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีชาวไทยวนและคนต่างชาติพันธุ์มาร่วมงานจำนวนมาก การจัดประกวดเผาข้าวหลามเป็นการเปิดพื้นที่ให้ชาวไทยวนแต่ละชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมก่อให้เกิดความสามัคคีและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมทางวัฒนธรรมด้านอาหาร

- การผลิตซ้ำด้านรูปแบบการแต่งกาย เนื่องจากการแต่งกายของชาวไทยวนปัจจุบันมีลักษณะปรับปรน ยังไม่มีอัตลักษณ์ที่ชัดเจน

จึงทำให้ชาวไทยวนมีการคิดค้นชุดแต่งกายแบบไทยวนผ่านพื้นที่งานวันปอยพื้ นฟูประเพณีชาวไทยวน โดยนำเสนอรูปแบบแต่งกายแบบชาวล้านนาเพื่อตอกย้ำและรื้อฟื้นอัตลักษณ์การแต่งกายให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง ได้แก่ การจัดประกวดหญิงสาวแต่งชุดล้านนา การแต่งชุดล้านนาของกลุ่มนักแสดง การแต่งบทขับขานเพลงเก็บฝ้ายที่มีเนื้อหาสะท้อนถึงการผลิตชุดแต่งกายด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดนิทรรศการแสดงผลการทอผ้าของชาวไทยวนที่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตชุดแต่งกายอย่างครบถ้วน

สรุปผลการวิจัย

การที่ชาวไทยวนตั้งถิ่นฐานอยู่ในท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ทำให้ได้รับผลกระทบจากการถูกมองเป็นอื่น จึงหยิบยกเอาวัฒนธรรมล้านนาเป็นสิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ชุมชน พระพุทธศาสนาและคติความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม ภาษาและวรรณกรรม อาหาร และการแต่งกาย ภายหลังได้ปรับเปลี่ยนและอ้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ ด้วยการประกอบสร้างอัตลักษณ์ การปรับปรน และการผลิตซ้ำ

๑. การประกอบสร้างอัตลักษณ์ ชาวไทยวนได้ประกอบสร้างอัตลักษณ์ ความเป็นไทยวน เนื่องจากภาวะกีดกันทั้งภายในและภายนอก กล่าวคือ ภาวะกีดกันภายใน เมื่อต่างมีบรรพบุรุษอพยพมาจากล้านนาเหมือนกัน แต่เรียกขานกลุ่มตามแหล่งที่มา จึงทำให้มีความหมายแคบ เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ไม่เป็นพวกเดียวกัน ส่วนภาวะกีดกันภายนอก เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เข้มแข็งกว่ารุกชิงพื้นที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตที่ถูกครอบงำทางวัฒนธรรมและการกดขี่ทางการเมือง ทำให้เกิดความตึงเครียดที่มีพื้นที่

ในการแสดงตัวตนอย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และได้รับการปฏิบัติโดยปราศจากอคติ จึงรวมกลุ่มเป็นชุมชนใหญ่แล้วนิยามกลุ่มตนใหม่ว่า ไทยวน ทำให้มีความหมายกว้าง มีพลังเข้มแข็ง มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน และมีอำนาจต่อรองมากขึ้น จนนำมาสู่การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาร่วมกัน

๒. การปรับปรน ชาวไทยวนได้ปรับปรนทางวัฒนธรรมกับชาติพันธุ์ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยปรับปรนชาติพันธุ์ไทยวนเป็นกลุ่มเดียวกันกับชาติพันธุ์ไทใหญ่ เรียกว่า ชาติไท (ชาติพันธุ์ไท) แล้วหยิบยืมวัฒนธรรมบางอย่างของชาวไทใหญ่มมาใช้จำแนกตัวตนให้แตกต่างจากชาวพม่าและชาวกะเหรี่ยง นอกจากนี้ยังปรับปรนความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ภาษา อาหาร และการแต่งกาย ผสมกับวัฒนธรรมชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยง ชาวไทใหญ่ และชาวตะวันตก แสดงถึงการเลื่อนไหลในการแสดงอัตลักษณ์ของชาวไทยวนที่รู้จักหยิบยืมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยมาแสดงตัวตนในท่ามกลางความหลากหลาย

๓. การผลิตซ้ำ ชาวไทยวนได้ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเพื่อธำรงอัตลักษณ์ของตน ประกอบด้วย การผลิตซ้ำด้านประวัติศาสตร์ชุมชนเพื่อตอกย้ำและรื้อฟื้นความทรงจำร่วม ผ่านการปราศรัยของผู้นำชุมชน ผ่านบทขับขานอันเป็นสื่อพื้นบ้าน และผ่านการจดบันทึกของผู้นำชุมชน การผลิตซ้ำพิธีเลี้ยงผีเพื่อตอกย้ำและสร้างระบบความเชื่อร่วม อีกทั้งยังใช้ประโยชน์จากความเชื่อเรื่องผีในการเป็นทางออกของความขัดแย้งและควบคุมพฤติกรรมทางสังคมของชาวไทยวนให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข การผลิตซ้ำด้านประเพณีตั้งธรรมหลวงเพื่อตอกย้ำอัตลักษณ์ความเป็นชาวพุทธแบบล้านนา การผลิตซ้ำด้านอักษรธรรมล้านนาเพื่อสร้างสำนึกร่วมในความเป็นเจ้าของภาษา การผลิตซ้ำการเผาข้าวหลาม

เพื่อตอกย้ำอัตลักษณ์และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมทางวัฒนธรรมด้านอาหาร และการผลิตซ้ำด้านรูปแบบการแต่งกายเพื่อตอกย้ำและรื้อฟื้นอัตลักษณ์การแต่งกายแบบล้านนา

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนามีความสำคัญต่อการแสดงตัวตนของชาวไทยวนที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น นอกจากนั้นยังสร้างความรู้สึกร่วมในกลุ่มชาวไทยวน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความภาคภูมิใจในการแสดงออกถึงตัวตนที่แท้จริง ผลลัพธ์จากการปรับเปลี่ยนและธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนา จึงทำให้วัฒนธรรมล้านนาธำรงอยู่อย่างมีคุณค่า แม้รูปแบบของการแสดงตัวตนจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม แต่สาระสำคัญได้แก่ คติความเชื่อ โลกทัศน์ ค่านิยม ความเป็นปึกแผ่น ตลอดจนจนถึงสำนึกร่วม ยังเป็นสิ่งที่ชาวไทยวนตระหนักรู้ และให้ความสำคัญร่วมกัน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวนจึงเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีทั้งคุณค่าและมูลค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

แม้ชาวไทยวนแต่ละคนจะมีแหล่งอพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในล้านนาที่มีอัตลักษณ์ระดับปัจเจก (Personel Identity) แตกต่างกัน แต่เมื่ออาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ อัตลักษณ์ระดับปัจเจกถูกลอมรวมเป็นอัตลักษณ์กลุ่ม (Collective Identity) ที่มีลักษณะร่วมอย่างเป็นรูปธรรมที่ทุกคนต่างรับรู้และยอมรับร่วมกัน ถ้าหากชาวไทยวนอาศัยอยู่เป็นกลุ่มเล็กในท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่า การแสดงออกทางอัตลักษณ์ย่อมไม่ชัดเจนหรือถูกกลืนกลาย แตกต่างจากการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ทำให้การแสดงอัตลักษณ์เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีพลัง อัตลักษณ์กลุ่มจึงทำให้

การแสดงตัวตนของชาวไทยวนมีความชัดเจนเข้มแข็ง มีพลัง และถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการต่อรองช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อแสดงตัวตนที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีอารยธรรม สอดคล้องกับทัศนะของ Schlesinger (อ้างใน อภิญา เพ็ญสกุล, ๒๕๕๖) ที่กล่าวว่า ในระดับกลุ่มหรือสังคมแต่ละแห่งจะมีลักษณะร่วมกันหรืออัตลักษณ์กลุ่ม (Collective Identity) ที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการสร้างสำนึกร่วมกันของกลุ่ม ทำให้สมาชิกเห็นความสำคัญถึงลักษณะร่วมของกลุ่มจนเข้าใจว่าตนเองแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร ในความสำนึกร่วมกันนั้นสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตได้

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งสามารถเปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัยทางสังคมชาวไทยวน เมืองเมียวดี ได้ธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ ๓ วิธี ดังนี้

การประกอบสร้างตัวตน เพื่อสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ร่วมกัน ในอันที่จะแสดงตัวตนที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และเป็นกลไกในการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมพร้อมทั้งการสร้างความหมายใหม่ เพื่อให้พ้นจากการถูกรอบงำด้วยคติทางวัฒนธรรม

การปรับปรน เป็นกระบวนการที่ชาวไทยวนสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยรู้จักหยาบยืมสิ่งต่าง ๆ จากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่เห็นว่าเหมาะสมสอดคล้องกับอุปนิสัย ค่านิยม และรสนิยม มาเสริมสร้างหรือเติมเต็มในสิ่งที่ชุมชนสูญเสียไป โดยชาวไทยวนต่างรับรู้และยอมรับร่วมกัน

การผลิตซ้ำ เป็นกระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ ๒ ลักษณะ ได้แก่ การผลิตซ้ำในสิ่งที่ชาวไทยวนมีอยู่แล้วให้ได้รับการต่อยอดคุณค่าความสำคัญมากขึ้น และการ

ผลิตซ้ำเพื่อรื้อฟื้นในสิ่งที่ชาวไทยวนเคยมีและกำลังเสื่อมความนิยมหรือสูญไป ให้กลับมามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตอีกครั้ง กระบวนการผลิตซ้ำดังกล่าวทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่อย่างมีคุณค่าต่อชุมชนชุมชนไทยวน สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (๒๕๖๐) ที่กล่าวถึงแนวคิดการผลิตซ้ำเพื่อการสืบต่อวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมสื่อพื้นบ้าน สื่อพิธีกรรมใด หากไม่ได้กระทำซ้ำ ในไม่ช้าก็จะสูญไปจากชุมชนทั้งรูปแบบและคุณค่า

การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวน เมืองเมียวดี เป็นทุนทางวัฒนธรรมประการหนึ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ทำให้ชาวไทยวนและชาติพันธุ์อื่น เช่น ชาวพม่า ชาวกะเหรี่ยง ชาวมอญ ชาวไทใหญ่ เป็นต้นสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ก่อให้เกิดเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมกัน นำไปสู่ประชาคมแห่งสังคมเอื้ออาทรตามความมุ่งหวังเสาหลัก (Pillars) ที่ ๓ คือประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) อันเป็นการเสริมสร้าง “อัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมของอาเซียน” (ASEAN Common Cultural Identity) คือการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ในภูมิภาคอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาแนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับสร้างศูนย์วัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวนเมืองเมียวดี อันจะทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาของชาวไทยวนธำรงอยู่อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (๒๕๖๐). เครื่องมือทำงาน วัฒนธรรมชุมชนและสื่อพิธีกรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ชาลวิทย์ เกษตรศิริ. (๒๕๕๔). ประมวลสนธิสัญญาอนุสัญญา ความตกลง บันทึกความเข้าใจ และแผนทีระหว่าง สยามประเทศไทยกับประเทศอาเซียนเพื่อนบ้าน : กัมพูชา-ลาว-พม่า-มาเลเซีย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- บุญเทียม พลายชมภู. (๒๕๔๙). พม่า: ประวัติศาสตร์อารยธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประเสริฐ ฉ นคร และปวงคำ ต้อยเขียว. (๒๕๓๗). ตำนานมูลศาสนา เชียงใหม่และเชียงตุง. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภกา การพิมพ์.
- ประเสริฐ ฉ นคร. (๒๕๔๑). สารานิพนธ์ ประเสริฐ ฉ นคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ. (๒๕๕๔). การศึกษาเพื่ออาเซียน: หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม. กรุงเทพฯ: สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (๒๕๔๖). อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

เอกสารบันทึก

นายเอ็ก. (๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐). บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า.

บุคคลอ้างอิง

- กลุ่มผู้นำชุมชนชาวไทยวน. วัดศรีบุญเรือง บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- กลุ่มสตรีแม่บ้านชาวไทยวน, วัดป่าเลไลย์ บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- กลุ่มหนุ่มสาวชาวไทยวน, วัดป่าเลไลย์ บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยงประเทศพม่า, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- นางแสงหล้า. บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- นายตัน ศรีวิชัย. บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๔ มีนาคม ๒๕๖๐.
- นายผิว. บ้านแม่กะใน เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- นายรส. บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
- นายหล้า. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านทุ่งบ้านท่า เมืองกอร์ว้กะเรท รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๑๐ มกราคม ๒๕๖๐
- นายแห่ง, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านล้อง เมืองกอร์ว้กะเรท รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๑๐ มกราคม ๒๕๖๐.
- นายอุโฮ. บ้านห้วยसान เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.